

ség jelve; különben a XVI. és XVII. századi hősök síremlékein gyakoriak a mintegy százmolyos szolgáló oroslánok.

A síremlék felső sarkaiban levő egyik vánkason alabastromból faragott, de már igen megcsontított keresztbe tett keztyűk láthatók, melyekhez a regge azon ismeretes mondát szövi, hogy a dús bányász dörének tetteve magát, Angolországban eltanulta volna az arany-választás titkát, de mire a cselre rájöttek, megmérgeztet keztyűt küldtek neki ajándékban, s a mint ezt felhuzta, szörnyet halt. A jobb oldalon levő sarok-vánkason tán csak aranyosság kedvéért lehet tek valami jelvények, melyek azonban már egészen lekopáltak.

A háttérű kifestített és szép redőzetű szőnyeg foglalja el, melyen szintén ugy, mint a fejköcsön, mesterileg és nagy fáradsággal kidolgozott díszítmények láthatók.

Az egész alak testével tetemesen domborodik ki a síkból, s kidolgozása dícséretére válik mesterének; anyaga fehér éres vörös márvány, s tekintve e kőnem keménységét, sok munkába és költségbe kerülhetett. A sírlap egész magassága 1° 2' 8'' s szélessége 4' 8''; mintegy négy hüvelyknyi párkányán lapidaris betűkkel bevészt, követező felirás olvasható:

ILLVSTRISSIMVS D. D. COMES STANISLAVS THVZRO DE BETHLEHEMFALVA. REGNI HUNG. PALATINVS. IVDEX CVMANORVM TERRAE SCHEPYSIENSIS AC COMITATVS ENVSDEM PERPETVVS COMES. SACRAMTSSIMI PRINCIPIS ET D. D. FERDINANDI II. ROMANORVM IMPERATORIS, AC GERMANIAE HVNGARIAE BOHEMIAE ETC. REGIS ETC. INTIMVS CONSILIARIVS ET PER HVNGARIAI LOCVTENENS. MORTVVS EST 1 MAH AO. MDCCXXV. AETATIS SVAE XLIX.

E síremléken kívül van még e kápolnában két sírlap: az egyik Thurzó Kristófé, a másik Thurzó Jánosé, melyek archaeologiai és műtörténeti szempontból szintén érdekesek.

Myskorszkij Viktor.

Lét és nemlet közt.

- Elfáradva megnyugodni, Számot vetni a világgal; Lassu, csöndes, észrevétlen Pusztulásba menni által;
- Méla, hallgatag közönnyel Nézni a napok folyását, Nézni, hogy a futó percek Egymás sírját hogyan ássák;
- Virradatnak, alkonyatnak Nem örülni, nem búsolni; Bölcsőnél, mint koporsónál Mosolyogva leborulni;
- Tudva, hogy itt minden, minden Futó mámor, tünde álom: Vágyak nélküli, remény nélküli Mélázgatni a halálón;
- Örökkévalóságtól sem Várni már se' jót, se' rosszat; Mert, mit itt bírtunk s vesztettünk, Többet annál az se' hozhat;
- Lét s nemlet közt e középut Nyílt-e már meg halandónak? Nem tudom; de nekem, érzem, Megnyílik ez út maholnap...

E. Kovács Gyula.

Megyei börtönélet Magyarországon.

Egy nép jellemvonásait nem egyedül a vidéki népetek világában kell keresnünk, mert azoknak nyilatkozásai nemcsak a szokások, ünnepek és szertartások külön-külön fajú osztályaiban található, de egyszersmind azon elkülönített s mintegy megszorított helyzetekben is, melyek a szokottaktól eltérő cselekményeknek nyitnak tért s ez által újabb s újabb pillanatokat engednek vetni a nép szellemi és erkölcsi életébe.

Ilyen például a megyei börtönélet, hol kezdve a csirkefogók érdekes fajtától, fel egész a főrangu

vétkesekig, mindenféle rangu és rendű egyénekkel találkozhatunk. Itt a kényszerű együttlét és cimboraság a legbensőbb ösztönös szűli s így önkénytelenül oly vonatokra akad a figyelő, melyeket a szabad életben egyáltalán nem lehet alkalmunk észlelni.

E sorok írójának szerencsésje lévén ez életet jó ideig közelebbről ismerie, jónak látja arról a lehetőleg kimerítő és részletes ismertetést adni, mely az e részben járatlan olvasónak bizonyára sok idegen és mulatságos képet fog feltárni.

Ki ne látta volna egyik vagy másik megyeház legrészletesebb helyén azon komor, kaszárnyaszzerű épületet, melyben — mint szokták mondani — jó madarak ülnek. Ha az ember kívülről látja e börtönházakat, el sem képzelheti, hogy mily élet lehet ott s vagy sötétebb vagy vidámabb színben képzeli azt maga elé. Pedig, mint mindenben, ugy itt is a középület kell választani. A börtöni élet sötét is, nem is; a börtöni életnek megvannak fény- és árnyoldalai, mint minden egyének, s a börtöni élet néha vidámabb és nyugodtabb kedélyeket rejt, mint a szabad, de küzdelmes világi élet.

Sokan vannak kik, ha egy ily zordon külsejű börtönház mellett mennek el s látják ama kicsiny, négyezőgű, sötét és többszörösen berácsolt ablakokat, azt képzeli, hogy azoknak lakói a legborzadalmasabb rablók, elvetemedett útonálló, megrogzított tolvajok, gazemberek és apagyilkosok legötösebb állanak. Pedig, bizony az ilyenekből van a legkevésbé, s többnyire jólkü búzott kereskedők, jámbor váltóhamisítók, ártatlan verekedők (kik véletlen egymás fejét törték be), csintalan löszelőidők (kik valamely földjök eltévedt, rakonozatlan lovát költötték állójukba), álmós eszűk és erdőkérülők (kik nem vették észre, ha esztét vagy erdőt hivataln dőnmálók jöttek meglátogatni) s végre éhhalatlan, jószívű bankésialók csoportját képezik az itteni lakosság, hova csak elvétve kerül egy-egy valódi gonosztévő, kit aztán a többiek ép oly respectussal s illetőleg csodálattal tekintenek, mint a kinlevők szoktak.

Különös az, hogy ha egy ily vendég érkezik, nehány óra múlva már az egész börtöni lakosság megtudja. Tudja egyszersmind, hogy mily büntetést fognak rá s ki van-e rá sűtve annak valósigyság elkövetése, vagy nem. Tudja, hogy hívják; hogy néz ki; szomorú-e vagy vig; szándéka-e tagadni tettét, vagy bevallásra készül.

Némely helyen 200 — 300 rab is van a megyeházánál s ezek közül nincs kettő, ki az új jövevény egész sorsáról pár óra múlva ne adjon teljes felvilágosítást.

De hogyan történhetik mindez, midőn az egymással való közlekedéstől el vannak zárva s szobájukból ki sem mozdulhatnak?

Csak ugy, hogy telegrafiroznak egymásnak az ablakokon keresztül.

E telegrafirózás pedig nem áll egyéből, mint lassu b-eszéből, hogy az alant sétáló ér észre ne vegye.

Egyik ablaktól a másikhoz megy e részletes tudósítás s pár óra alatt minden szoba lakói tudják a körülményeket.

Azt meg sem kell jegyeznünk, hogy az ily tétlen börtöni életben az emberek nem tudnak unalmokban mit csinálni s mivel egyéb újságot ugy sem hallanak, az efféle esemény felkölti mindnyájuk kíváncsiságát. S mert idejüket ugy sem tudják mikép fölhasználni, nem esoda, ha az utonnan érkezett cimborasorsáról egész körülményes értesítést vesznek és adnak.

Az után kezdődik a tanácsadás, mely minden nap meg-megújul.

E tanácsadás nem egyéb, mint a büntetési útbaigazítása a törvény előtti magatartást illetőleg.

Megtanítják, hogy ezekre és ezekre a kérdésekre mit feleljen; hogy bűnét, ha nem tagadhatja is, igyekezzék annak ezt és ezt az enyhítő körülményt vetni ellenébe. A tagadás azonban a főszabály, mit az erősebb rabok ez üjonczok lekérdezőknek, a mint hozzáférhetnek.

Vannak órák, melyekben minden nap kinyitják a börtönajtókat, s a rablók ilyenkor szabadon sétálhatnak a folyosókon, sőt, ha a börtönész* nem látja, egymás szobáiba is bemehetnek.

Ilyen órák reggel, délben és este vannak. Reggel, midőn a vizsgálat történik, s ez tart addig, míg maguknak a rabok vizet és egyéb

* E kifejezés nyelvészileg nincs elfogadva helyesenek, de minután a megyéknel mindennit így nevezik a börtönöröket, azért meghagytam azint.

szükségeket szereznek be. Délben, midőn az ebédet kiosztják, s ez nem sokajig szokott tartani. És este, midőn a zárvizsgálat előtt egy órai sétára bocsátják őket s ez legtovább szokott tartani.

Ily alkalmakkor történnek a börtönben minden olyan cselekmények, mik különben tiltva vannak.

A ki éhes, az ilyenkor jár kenyér után, mit dohányért, pipáért, gyertyáért, ruhadarabokért kap cserébe, ha pénzt nem adhat érte.

A kinek pénze van, az ilyenkor igyekszik magának beszerezni, a mire szüksége van. Mert néha a börtönben több mindenfélét lehet kapni, mint egy rossz szatócsboltban. Ez már az öregebb rabok gondja.

Van itt dohány, gyertya, gyufa, szalonna, bicacsk, tobák, papiros, tinta, toll, pécsetviasz, kártya, szappan, só, paprika, pálinka, bor stb. csak pénz legyen.

Hogy mindezeket hogyan szerzik be, majd később elmondom, most csak a szabad óránál maradok.

E szabad órák alatt minden szükséges közlekedést teljesen elvégeznek a rabok. Vevések, eladások, cserék, tudósítások, megbízások mind ilyenkor történnek meg.

Ha — mint mondam — üjoncz van a házban, azt ilyenkor veszik vállaltás és oktatás alá.

Megtörténik, hogy olykor az ilyen új rabot, főkép ha nagyobb bűnös, elzárva tartják egy kamrában s mig vizsgálat alatt van, ki nem bocsátják a szabad órák alatt sem.

De ez nem vet akadályt a cimboráknak, hogy vele ne közlekedhessenek, a mennyiben a börtönajtó leslyukan keresztül intéznek hozzá kérdéseket s adják be jó tanácsaikat, mit az legtöbbször el is fogad, észrejeven azok beszédeiből, hogy csakis jóakarói lehetnek, kik így beszélnek hozzá.

Jaj azonban nekik, ha e tetten őket egyik vagy másik börtönész rajta kapja. Ezért több napi szeptéred-kamrába csukják őket, mi börtöni műnyelven annyit tesz, mint nem látni embert és napvilágot, csupán csuszó-mászó férgekkel osztani meg fekvő-helyüket, mig a büntetés ideje letelt.

Arra tehát főlképpen nagy vigyázatot fordítanak, hogy ily cselekményeken rajta ne kapják őket s e miatt legtöbbször előrsőket küldenek és állítanak fel, kik, midőn a börtönész közeledik, bizonyos jelek által adják tudtára azt az illetőknek.

Az ily bizonyos jelek, többnyire erős köhinetésből, vagy (ha az illető előrső lánczozal bíró férju) siető lánczcsörgetésekkel állanak. A fűtő ily helyen nem használható jeladásra, mert figyelmet őbrszetne a börtönész előtt is. De a köhinetés igen természetes cselekedet s az erős lánczcsörgetés is ismert hang, melyekből semmit sem lehet következtetni másnak, mint azoknak, kik tudják előre ezeknek értelmét.

Egy ily köhinetés vagy egyéb jeladás igen érdekes képet tár fel a szemelőnek, mert erre rögtön oly szétrágás következik, mihez hasonlót a szabad életben lehetlen látnunk. Mindenki igyekszik ekkor a lehető sebességgel saját köté-jébe (ez is börtöni műszó) jutni, mert tudnunk kell, hogy a látogatások és egyéb tömeges gyűléstiek ily helyeken tiltva vannak. Ugy, hogy mire a börtönész oda érkezik, oly kápolnai esend és magányosság kerül el minden zugban, mintha csupa szentek laktak e helyet.

A börtönész erre elégedett arczot ölt, bár néha jól tudja, hogy mindezt csak az ő megjelnése okozta. De annál jobban tetszik neki, mert hizeleg hiuságának (egy börtönészben miért ne lehetne hiuság?), hogy ily sok ember fél az ő hatalmától, s hogy igyeksenek, legalább előtte, a rendet fenntartani.

Annyi azonban bizonyos, hogy a börtönész nagyhatalmu egyéniség ily helyeken, s kire ő megharagszik valamiert, azt szerfélékép tudja megkinozni (műszóval: megkunirozni). Ö ellenben sok jónak ura is, ki ha valakit (bizonyos okokból) kedvenzévé fogad, azt számos előnyben és kiváltságokban részesítheti, mely ellen a felszólalás anyiban veszedelmes, a mennyiben ő mindig több méntéséget és indokot talál a felsőbbéség előtti védelemre, mint a szegény rab, lit csak egyszerű s akkor is igen röviden hallgatnak ki.

Ily előnyök s kiváltságok nem állnak egyébből, mint *elnézések* s az ily kegyencsok olyasmik elkövehet, miért másokat szeparátba csuknak. Például: elnézi vagyis nem látja meg, ha pipázik, kártyázik, kást tart (mert ezt tartani szintén tilos), vagy látogatásokat tesz; sőt néha,

midőn a többiek benn luksolnak (műszó), ki is észrezi a szabad levegőre, mely legfelébb az ő irodájából áll, hol aztán lehet bátran pipázni, kis borocskát inni, sőt kacsiantani is egy-egy szép(?) szolgálatok.

Oh, e kis szabad levegő nagy jótétemény ám ily helyzetben! mert ha már valaki a börtönészi irodába juthatott, annak sok mindenre alkalom nyílik s a pipa, bor és kacsiantások mellett még sutyomban külső látogatások is fogadhat, melyek aztán legtöbbször hoznak valamit — a konyhára. Ily helyzetbe azonban közönségesen csak ügyes, haszonvéhető, intelligens emberek jutnak, kik azonfelül, hogy a maguk érdekeit töltik be ott, szívéltyességből a benn maradt cimborákról sem feledkeznek el egészen és kabátjuk alatt vagy cizmászárkukban sok oly portéka csúszik be a börtönbe, mit különben tilos bevinni.

Ezek visznek be estünkint bort, dohányt, kártyát, gyufát, gyertyát stb., kiket már a folyosón lesnek az illető patiensnek, hogy hirtelen átcsúsztatva e tárgyakat, legott börtönükbe ugorhasanak velük s ott jól eltehessek szem elől.

Nem lehet eléggé kifejezni azon örömet, mit az ily sikerült csempészet nyújt azoknak, kik mindentől el vannak zárva. Annál keserőbb azonban azon érzet, mely a rajtavesztésnél támad, a mennyiben ez nemcsak a pillanattani veszteséget, de még egyéb nagy utókövetkezményeket von maga után.

E rajtavesztéseknél először: elvész a becsempészett tárgy, másodsor: a börtönész szemmel tartja jövőre is az ilyen rajtavesztőt és harmadszor: a szállított is kikutatják minden napon, midőn este beeresztik, sőt negyedsor: még el is vesztetik végkép a privilegiumot, hogy kijárhasson. Így aztán vége jó időre a kilátásnak, hogy kívülről valamire juthasson. Legfelébb, ha a nagyhatalmu börtönészzel valami kis *sub rosa*-féle viszonyt sikerül kieszközölnie, a mi egy kis komoly magatartás és áldozatkészesség mellett legtöbbször sikerül is.

A tiltott tárgyak ily ösvényeken vándorolnak be a börtönökbe s így nem esoda, ha ott ismét akadnak speulationális vállalkozók, kik külön üzletet alkotnak, hol pénzért vagy cseréért mindenfélét kaphatni, mint akár egy szatócsboltban.

Az ily speulationaroknál ép ugy megvan a hitelezés, mint bármely kereskedésben, és egész könyvvezetést visznek a bevétel és kiadásról, mihez elég idő van. Ily hitelezésben azonban csak azok részesülnek, kikből bizonyos kilátása van az illetőknek elébb vagy utóbb megkapni a tartozást. Ez azonban sokkal szigorúbb feltételekkel jár e helyen, mint odakinn s legelőbb kellek a *becsulatosság*, már tudniillik olyan, mely nem engedi meg magának az árulokdást.

Vannak a rabok közt, kiket valamely megyei irodái használatra alkalmaznak s kik csak ebédelni és éjszakára járnak be a kóterükbe. Ezek közt is van néha olyan, ki magára vállal bizonyos megbízást, de ezek már rendszeren nem oly vállalkozók és nagylelkűek, miután nincsenek annyira a börtönész kegyében és hamarabb rajtaveszetenek minden ki- és beszállításon. Ezért az ilyeneket a rabsg *aristokratáknak* tartja s gögnek szánítja be az ő tartózkodásukat, melylyel kiváltságos, könnyített helyzetüket ohajjták csak biztosítani, félvén a kicseppenéstől, mely nagy csapás volna rájuk néve.

Az ily irodai raboknak olykor kis keresetű is vannak, ha az irodában működő rendes hivatalnok közül valamelyik *jóakarattal* viseltetik irántuk. Ez aztán, ha valami *szegény* ember akar folyamodást iratni a megyéhez, hat hozzájuk utasítja s mindjárt van egy forint vagy kettő, a mi ugyan nem sok, de ily helyzetben tiszszeres értékkel bír minden garas. Néha még megtörténik, hogy valami fontosabb iratott kell szépen letisztázni az ügyfeleknek s ilyenkor szintén van egy kis jövedelem, a mennyiben a leiratott nem sajnál pár garast e szolgálattért, vagy — ha többen vetek részt a lemasolrásban — egy jó reggeli hozat másnap a cimboráknak, a mi szintén számot tesz.

Az alsóbbrendű raboknak ép ugy megvannak osztályu egyéneknek, mert az önként értetik, hogy a parasztok itt is külön rendet képeznek, bár egy táliból esznek is cserenyét az urakkal. Vannak köztük is, kik befuráják magukat az intelligensabb klubb bizalmába, vagy valamely *belőbb* szolgálattétel által kiérdemlik az ő sziveségüket. Ilyenek azonban minél kevesebben vannak s legtöbb más, hozzá közelebb eső úton törekszik beszerezni a szükségeseket.

Ily utak például, ha a közmunkára kijáró cimborákra bizza, hogy ezt vagy azt hozassa és vegye meg neki. Persze, hogy itt már némi osztalék jár a behozott tárgyból, melyet, mielőtt még kézhez juttatának, jól megdézmalnak, ugy hogy éppen egy negyedrész marad abból az illetőknek, ha minden vámot megadott. Először a hajdu, ki azt kívülről behoza, dőzmálja meg, ha az ugyan fogyasztható, bár ez nagy lelketlenséggel jár, a mennyiben e szives fíradásigát rendszeren nehány krajezárt szokott kapni. A hajdu átadja a hozott tárgyat az illető hozató rabnak, ki szintén kiveszi részét. Ezután este, midőn a beszállítás történik és az illető patiens nem várja az ajtónál, hogy legott átvegye tőle, egy harmadik ismerős kézbe lesz átadva, mely azt az illetőnek kell, hogy átsszolgáltassa. Ez a jöbarát aztán szintén ki-húzza a maga sallariumát s mire a tulajdonos átveszi, alig marad annyi, hogy szemé épen beleakadhats. Az ily átverés többnyire egy hosszú sohajjtással végződik, mert itt nincs egyéb satisfactiónak helye és a szegény rabnak még az a kis vigasztalása sem marad, hogy legalább tudná, ki volt a tolvaj, vagy a három közül ki volt a legnagyobb tolvaj?

A börtönben tehát mindezen háromszoros áron lehet jutni, bár tiszszere szegényebbek az emberek, mint odakünn. El lehet gondolni, mily nagy boldogság tehát, ha valaki ide vagy oda kijárhát dolgozni! (Vége következik.)

Benedek Aladár.

Régi prédikációk.

A kegyes olvasó rendszeren még az ujkori prédikációkat is unalmasnak találja s azoknak megtérselére nem használ más mértéket, csupán a külső fejdelmet: mentől rövidebb, annál jobb; mentől hosszabb, annál rosszabb. Én édes istenem, beh nem volt volna jó prédikáció ez elvek szerint nagyapánk korában!

Előttém felszök két izmos kötet, 963 lapra terjedő összesen, melyekben hogy mi van, elmondja a czim:

„*Moltakkal való barátság, azaz Némely Erdélyi Nagy Méltóságoknak, és Fő Renden lévő Nemeseinek Haláluk után is virázgó kedves emlékezetek.*“

„Melyet, azoknak utolsó Tiszszesség-tételekre készített *Oratózió* által az örök feledékenység ellen meglotalmazott, és a következendő időnek barátságába ajánlott

„*Néhai T. Tseri Verestói György uram*

„Életében, a Kološvári Reformatum Kollégiumban először Filozofát és Mathesit, annakutána Theológiai tanító nagy Tudomány Professor; végeztetre pedig az Erdélyi Nagy Fejedelemségben lévő Reformata Ekklesiának Püspöke.

„Mellyek Mostan, az éféleknek olvasásában gyönyörködőknek kedvekért egybe-szedegettetvén, kiadattatnak Kološvárott, 1783. Eszt.“ — Mint ez a czim a mostani címekhez, mikor ennyit irának rá: „Verestói György halotti beszédei“, — ép ugy arányuknál torjolelemre nézve magok a beszédek a mostaniakhoz. Megismerhető abból, hogy e két kötetben, melyek 1000 lap felé terjednek, összesen csak 26 beszéd tér el. A legterjedelmesebb ezek közül, mely gr. Tekei József fölött mondatott, majd 100 lapra nyulik.

És a mennyire szembeötlik a terjedelmesség, ép annyira meglep a fel fogás, az eszmével is e beszédekben; pedig nem is oly régi dolgok: 1730 és 1758 közt voltak dolgozva és elmondva, — és még 1783-ban az „éfélekben gyönyörködőknek kedvekért szedegettettek egybe és adattattak ki.“

Méltó megismerni, iszlélül bár, milyennemű tárgyak körül forgottak e beszédek! Ime a

„*Tizenötödik Oratózió*, melyben Néhai Méltóságos Gróf Tekei József Urfi felett, A Hajnal Fiai, avagy az Elein Megért Elmék kik légyenek, kibeszéltek, A Kološvári Réf. Ekklesiának külső Templomában, 1744-ik Esztendőben, Juliusnak 5-ik Napján. —

E gyászbeszéd kezdetén le van írva, hogy „amaz elmés Mesének Átmesterei, a régi Poéták“ miként festik Memmont, a Hajnal fiát, „a ki rövid életének még hajmalló idejében, mindékes Virtusinak, mind nemes Termetének hajmalló Sugárainak másokat ugy felülmutat, mint a Hajnal a setétségé.“

Elmondja aztán ennek történetét, egészen addig, míg a „fenezivü Achilles“ megölte; elmondja, miként támadtak éneklő madarak hamvaiból, szobra pedig miként énekel és „ir Emberi értelmek Beszédekkel egyenes és tévelygésbe nem ejtő Réglulákat az Embereknek“ hájalonlta.

No de a mesemondó poéták magok is tudták, hogy mindezt csak hasonlatosság szerint kell

itélni; azért szónok megmagyarázza terjedelme hosszan a hasonlatosságának minden pontját: hogy a hajnal fia nevezet alatt csak az elein megért elmék kell érteni, kik zsenge ifju korukban már a férfiaknak és vénekek virtusival ékeskednek. A fentemészetü Achilles semmi sem egyéb, mint a kegyetlen halál; a Memmon-szobor pedig az „6 nagy Tiszszességük, mely megmarad holttuk után is, mint valamely erős álló kép.“

Ezeket megmagyarázván és dönthetetlen argumentumokkal bebonnyitván, hogy gr. Tekei József urfi valóban ily hajnal fia volt, átngrik szónok ama mellékes kérdés fejtegetésére, hogy hát mikorra tétettheték az emberi természetnek hajmalló korszaka?

Itt vannak ám tudós idézések! Ezekből látsszik meg, mennyi mindent összeolvasott egy akkorbeli tudós! Kis újiban hord mindent, a mit valaha mondott vagy egy gör g vagy latin nevé büles, habár csak távolról csavarható is az okoskodásának erősítésére. Hippokratés, Xenophon, Terentius, Varro, Galenus, Censorinus, Aristoteles, Avicenna, Servius Tullius stb. stb. — mind elő vannak állítva, mint valami alázatos tanuk, hogy vallják be csak, itt e szomorú gyülekezet szeme előtt, melynek alkotó részei: „Hazánknak ékeségei, Méltóságos Urak és Méltóságos Uri Asszonyok, Nemesi renden lévő Tekintetes Hazafiai és Tekintetes asszonyok, Isten Házáunk szüvénekei, Tiszteletes és Tudós Férfiak, Minden renden lévő szomorú Hallgatok, Lakosok és Jövevények.“ — vallják be ezek előtt: hogy vajjon az emberi élet 4 részre osztható-e, a 4 temperamentum és az év négy része példájára, avagy hétre az égi plánéták szerint, avagy hatra azért, mert Isten is hat napokon teremtetta a világot, avagy ötre, a mint a komédiák öt egymástól különböző actusokból állanak, avagy háromra a Trifoliunának, háromlevelű fünek példázata szerint, avagy kettőre a nappal és éjjel után?

Miután mindenik megette a maga alázatos vallomását, szónok írtelét tart felettök, mintegy semmisítő törvényészek, és kimondja, hogy: nihil horum, egyiknek sincs igazja, mert bizony az emberi élet osztályozásában az X-et kell követni. X, az X, az az igazí! Egy X gyermekek, a más X ifjukor, együtt hajmalló idők stb.

E nevezetes kérdés eldöntése után, s miután az is fel van derítve minden oldalról, bizonyítva a tudósvilág állásaitával, hogy mikben álljanak voltakép az elein megért elmék Virtuusi, ráter szónok a legnevezetesebbre, arra, hogy az ilyen elején megért elmék, az ilyen arany almák, valósiggyal nagy nemes eredetiek mindétek, még pedig nencsak azért, az ilyen arany almák, valósiggyal nagy nemes eredetiek mindétek, még pedig nencsak azért, az ilyen arany almák, valósiggyal nagy nemes eredetiek mindétek, még pedig nencsak azért, az ilyen arany almák, valósiggyal nagy nemes eredetiek mindétek.

Ez a rész legnagyobb terjedelmű az egész beszédben, valamint minden halotti beszédeben is voltakép erre van fektetve az egész, nem valami szabadelvi eszmére, minők a Krisztus tudományának lelket teszik.

Nem a mennyre Isten tisztelete volt ez, hanem a földi isteneké; nem áhitatra buzdított egy ilyen isteni tisztelet, sem nagy, nemes, keresztényen cselekedetek követésére: hanem szolgai érzettel töltötte el a fogékony hallgatót azok iránt, kiknek ősei a hadakozó Marsnak táborában vitézkedtek. Levett, lesújtott, fatallatává tehetett: hogy az egyén nemessége semmit sem ér, csupán az, a mi cizimre van festve.

Mint kimaradhatatlan jürulékot, megemlitelem még a beszéd végén álló verses bucuztatókat, melyekben az illető halott külön-külön bucsuzik el mindenkitől, a kikkel összejöttekben áll: családja tagjaitól, ismerősöktől, fölötte és alatta álló tagjaitól a társadalomnak, még jobbágytól is, ilyenszerűleg:

„Gróf atyámat a kik híven szolgájtatok, És a kik hozzám is igazak valótok, Nyujtsa Isten mennyből áldásit reátok, Hogy szerencés legyen mindégig pályátok!“

No, kegyes olvasó, ilyenek voltak a régi prédikációk! Hát ne szidd, kérlek, a szegény papot, ha félórát beszél! Lásd, *akkor* fél napig kellett volna hallgatnod olyan tudományt, amiből bizony nem épílné sem eszed, sem lelked!

Róthi Lajos.

Egy nő orvos.

A társadalmi élet Angliában s még inkább Amerikában felette sokat különbözik az európai kontinensétől. E különbségek egyike: a nők társadalmi helyzete. S a mi legkülönösebb: az angol hölgy, míg leány, sokkal szabadabb, ellenben, mint asszony, zárkózottabb életet él, mint nálunk.

Azon kérdések egyike, melyek az angol társadalomban jelenleg felszínre vannak, a nőknek politikai jogokkal felruházása, s a mi ezzel szoros összefüggésben van, a nők alkalmazhatósága oly életpályákra és keresetmódokra, valamint társadalmi helyzetekre, melyek rendszeren a férfiakat kizárólag megilletőknek tartatnak.

A nőknek politikai jogokkal s nevezetesen szavazati joggal felruházását Angliában az utóbbi időkben sokat sürgették. Ezerhatszáz özveggy és leány által aláírt folyamodvány adatott be a tárggyban a parlamenthez. Az aláírók közt volt több kitűnő hölgy, pl. Cobbe Franciska a szellemes írónő, a kontinensen is ismert Martineau kisasszony, továbbá Taylor parlamenti tag özvegye stb. A kérvény benyújtását a híres nemzetgazda és állambölcsész Stuart Mill János vállalta el, ki jeles beszéddel ajánlotta azt az alsóház figyelmébe.

De bár a nő-emancipáció ilyes eszméi Angliában épen nem ismeretlenek, az angol nép úgy látszik, még sem nagy hajlammal viseltetik azon új társadalmi rendszer iránt, mely a nőknek a férfias foglalkozásokat és életpályákat megengedné. Legalább azon mód, melylyel a híres amerikai nő orvos dr. Walker Mária, ki Angliába felolvasásokat tartani jött, Londonban fogadták, épen nem volt valami kedvező. E kellemes külsejű s kétségkívül igen erős idegzetű nő, az orvosi pályára szánván magát, azt kitűnő sikerrel végezte s azután orvosi és a mi több sebészti gyakorlatra lépett. Részünkről azt hisszük, a nők doktorkodásának, oly szabad társadalmi rendszerben legalább mint az amerikai, értelme és jogosultsága lehet, ha az illető kizárólag a női- és gyermekbetegségekre

Mária orvosasszony nem maradt e téren; az észak-amerikai véres háboru alatt a tábort orvosok közé állt s sebesült katonákat kötözött, amputált, kezeket és lábakat fűrészelt stb.

Angliába azért jött, hogy tanulmányairól, élmé-

Dr. Walker Mari.

nyeiről, gyógyításairól s főleg a háboru alatti orvosi kalandjairól nyilvános felolvasásokat tartson. Először Londonban lépett föl. Egész London forrongásban volt. Kíváncsiság és bosszankodás ezeket vezetett London legnagyobb hangverseny-

levő férfimellény zsebében lévő óra láncza csüggött ki. Nadrágja, a mint ő nevezé, pantalett-je s férfias cipője egészíté ki ruházatát. Csak nyaka és feje volt nőies. Nyakkendője fehér csipke; haja elől elválasztva s lesimitva, fejét kis koszoru környezé.

Mikor kilépett, mielőtt még szólni kezdett volna, a karzatról — melyet legtöbbször orvosnövendékek foglaltak el, pokoli lármá üdvözlé a legilletlenebb kiabálások, gúnydalok éneklése, füttyölés, ordítás, operált sebesültek sikoltásainak utánzása, állathangok és yankee-tréfák durva vegyülete alig engedé szóhoz jutni s hosszú és meglehetősen egyhangu felolvasását mind egyre hasonló lármá szakitá félbe; mely tetőpontra hágott olyankor, midőn a fölolvasonő, nem elég tapintattal, kényesebb tárgyakat érintett, pl. a férfi és női ruha kérdését, sebesült férfiak ápolását s tábort kalandokat.

S bár a szép doktor épen nem engedé magát felolvasásában zavartatni: azért bizony szépen megbukott vele. Kedvét azonban nem veszette el.

Felolvasásait a vidék nevezetesebb városaiban ismétlé, néhol hasonló, néhol jobbcaska eredménnyel; csak egyetlene gy helyt sikerült csöndesen elvégeznie mondókáját.

Mi európaiak, kivált mi magyarok, bajosan tudók megizelteni az efféle amerikai különöz dolgokat. Egy azonban eszünkbe jut e nő orvos s általában a nő-emancipáció kérdésénél s ez azon nagy elv, mely már régen kimondatott, mint a valódi kereszténység egyik legszebb erkölcsi vívmánya, — nagyobb részt adni társadalmi életünkben a nőknek, — a nő által hatni a férfira s ez által a társadalomra.

— á —

Képek a koronázásról.

6. A magyar királyi testőrség.

E daliás alakok, vállukon a harcziás párdúc-bőrrel, délceleg lovaikon, s férfias arczkifejezésök-

Képek a koronázásról: 6. A magyar királyi testőrség.

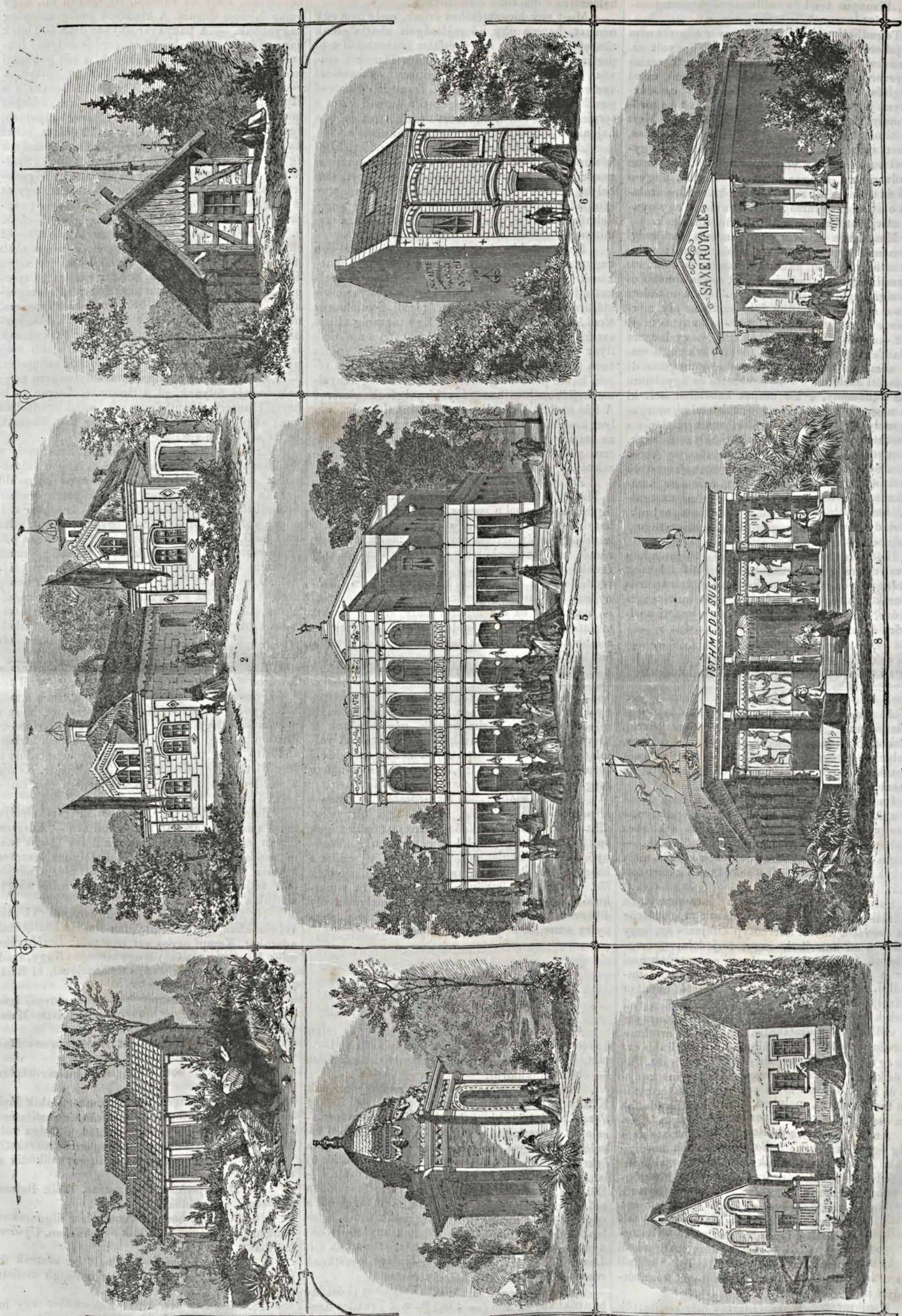
fordítja figyelmét, gyakorlatát s szenteli életét; itt a nő gyöngéd kezének s részvevő szívének nagy mezeje lehet, s a nőiség is ajánlja neki e mező kizárólagos mivelsését és kétségkívül előnyöket nyújthat neki a férfi orvos fölött. De Walker

teremébe, hol felolvasás vala tartandó. A terem nagy tömeggel s roppant zajjal telt meg.

Végre megjelent a nő orvos. Ugy, a mint olvasóink e képen látják. Hosszu, elül végig gombolt kabátban, melynek gomblyukától, az alatta

kel: ezek az ujonnan visszaállított magyar királyi testőrsereg tagjai.

Nem mondjuk már, hogy „nemes” testőrség, mint eredetileg volt, a mint Mária Terézia, az akkori szellemben s államszerkezethez képest föl-

A parisi világkiállításból.

- 3. Norvég ház.
- 6. Olasz ház.
- 9. Sász iskola.

- 2. Hollandi majordáz.
- 5. Nemzetközi színház.
- 8. A suezai csatorna pavillonja.

- 1. Amerikai ház.
- 4. Eugenia császárné pavillonja.
- 7. Porosz iskola.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

(A Zrinyi jubileum) emlékére a „Matica Slovenska“ közelebb albuszeru művet adott ki, melynek címe: „Památnik Matice Slovenskej ku tristoročnej oslave Mikulasa Subica Zrinskeho, Konanej na Slovensku.“

Közintézetek, egyletek.

(A magyar tud. akadémia) nyelv- és széptudományi osztályának f. hó 22-kén b. Eötvös elnöklété alatt tartott ülésében Hunfalvy Pál értekezett a rumun nyelvről.

Balesetek, elemi csapások.

(Kedden délután) 4-5 óra között a Bodnár-féle uszodánál, aldunasoron, egy 10 éves gyermek halálozott.

(Vihar.) Komjátról, mely 2 órányira fekszik Érsekújvártól, a következők írják: A július 19-kén d. u. 5 órakor kitört roppant szélvihar, melyre az itteni emberek nem emlékeznek, ugy a letakarított, mint a száron levő gabonában roppant károkat okozott, kivált a rozsban.

Mi újság?

(A vácz-kerületi választók) elhatározták, hogy Kossuth Lajost egyhangulag fogják megválasztani képviselőjökké; s ha ő nem fogadja el, hasonlóképp egyhangulag gr. Károlyi Sándort.

(Perczel tábornok) lelkesen fogadták Uj-Szönyben és Komáromban Lovasbándium vágatott elbe; a vidék kitünősége csoportosultak össze, köztük Giczey Kálmán; a nép pedig ezereknél tödul, újból látni az anyni csatában győztes tábornokot.

(Perczel Mór.) mint a zalaegerszegi vál. kerület képviselőjelöltje, Kerkápolyi Mór s általa az összes választókhöz a következő levelet intézte: „Tisztelt Hazafiaink! Nagya becsült választók! E perczen vettem Kerkápolyi és Ceertán uraknak, mint a zalaegerszegi választókerület megbízottjainak bizalmas felszólítását.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

(Budán) egy papir- és olajgyártásulat van keletkezében 400,000 frt. állapítókével 2000 db. 200 frtos részvényre. A vállalat élén több budai kereskedő, nevezetesen a budai kereskedelmi bank igazgatója is, áll.

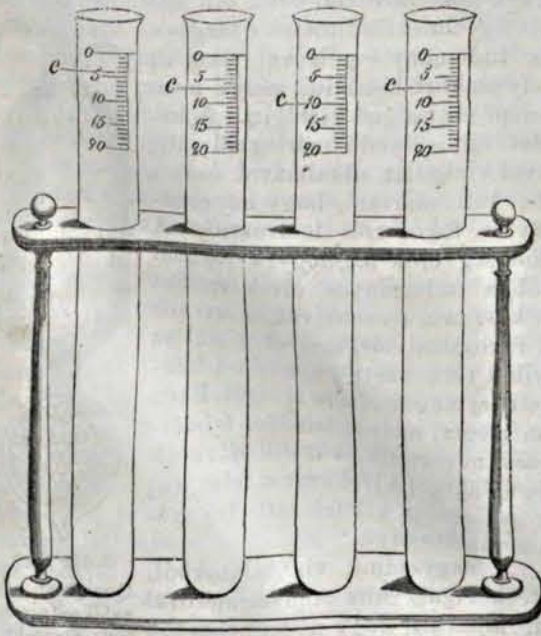
(A marhavész elleni rendszabályok) megállapítása végett e napokban egy bizottmány létesített Bécsben, mely többi közt ezeket határozta: Magyarország ellen zavron állitattik, a bécsi marhavász rendszabályoztatik, a ragályos marha

a víz sűrűségét 1000-re számítjuk; a legkönnyebb pedig 1014-el. A fokozat tehát ezen súlykülönbségekre van készítve, melyek a tejnél valóban elő is fordulnak. Az említett két meghatározás a végpontokat képezi. 14-től tehát 24-ig egyszerűen megy a számítás, de az egyes rovatok nem egyenlő távolságra vannak egymástól, mint a többi tejmérték, hanem a természetes viszonyokhoz vannak alkalmazva.

E tejmérő használata nagyon egyszerű. Ha az a tejen szabadon uszva 29 és 33 fok között mutat, akkor fel lehet tenni, hogy a tej jó; de a két végpont tudniillik a 29 és 33 fok gyanus. Az utóbbinál lehetséges, hogy a tej le van felezve, az előbbinél pedig, hogy víz van hozzá vegyítve.

Quevenne tejmérője a gyakorlati életben már is nagy tetszést nyert, és jó sikerrel alkalmaztatik. Leginkább Sveiczban van nagyon elterjedve. Itt a sajtgyártás a legújabb időben igen nagy lendületet nyert, és pedig legfőképp azáltal, hogy nemcsak a hegyes, hanem a mezős vidékeken is megotthonosodott és az egyesülési elv, kitűnő eredményre, életbe lépett. Egy vagy több falu lakosai sajtgyár alapítására összerögzöttek, és minden részvényes idezállítja tejtét. E tejszállítmányokat nem lehet egyszerűen mennyiségök szerint számítani, mert habár általában a tej tejnék marad is: a mint említettük, még a természetes és rendes tejnél is nagy különbségek léteznek.

Valamint Quevenne, egy honfitársa Vergnette is azon fáradozott, hogy a tej megvizsgálására alkalmas eszközt állítson elő. A tej jóságának meghatározásánál ő is a fajsúlyra támaszkodván, két üres fémgolyót készített, melyek közül az egyik a jó tejnél az edény fenekére süllyed, a másik pedig a tej felszínén uszik. Ha a tej kitűnő jóságú, tehát sok vajrészt foglalatik benne, akkor mindkét golyó a felszínén uszik, ha pedig víz van a tejhez vegyítve, akkor mindkét golyó alámerül.

4-dik ábra. Vergnette tejfelmérője.

egy részét mér meg, s a jóság meghatározására ezekből meríti a következtetést. E czélból több egyenlő nagyságu üveghengerből egy tejfelmérőt készítet, melyet 1/4 nagyságban lerajzolva a 4-ik ábra mutat. A különböző tejfajokat az üvegekbe töltik és nyugalomban hagyják. Ha a tejfel össze gyült, könnyű dolog a csökből a felmennyiséget összehasonlítani, s abból a tej zsírosságát megítélni. De hogy a vizsgálat egyoldalu ne legyen, a sajtanyag mennyiségét is ki lehet tudni.

A hőség.

Mindnyájar ismerjük a „meleg“-et. Néha megegeti ujainkat és szánkat. Hatása alatt a vas és más kemény tárgy fölolvad, és így a szilárd testek folyókká és a folyó testek gőzökké válnak. Mindazáltal némely szilárd testek, bárha fölolvadnak is a hőségben, soha sem lesznek egészen folyókká. Példa erre az üveg és egy néhány érc is. A szén — a tiszta szén — még soha sem olvadtott fel a hőség mesterséges alkalmazása által. Ha nekünk az sikerülne, szemünk hihetőleg gyémántta fogna olvadni.

Némely bölcsészek, különbséget akarván tenni a meleg pusztá hatásai és ezen hatások oka között, feltalálták e szót „Caloric“ = hőanyag. Nézetök szerint minden test, akár szilárd, akár folyó, akár légalaku és akár meleg, akár hideg tapintatu, tartalmaz hőanyagot, épen úgy, mint a nedves szivacs vizet. Ha hirtelen összenyomjuk a tárgyakat, a meleg kijön, körülbelül olyanformán, mint a hogy a vizet ki lehet nyomni a szivacsból. Hideg ércdarabok, ha valami gép segélyénél erőszakosan összenyomatnak, oly melegekké lesznek, hogy kézzel nem lehet hozzájuk nyulni.

A „hőanyag“-nak ezen elmélete egykor nagy divatban volt, de most már nyugodtan elmondhatjuk, hogy a jelenkor bölcséi a hőanyagban semmit sem hisznek többé. Azt mondják, hogy afféle dolog a világon nem is létezik. Körülbelül Bacon lord vala az első, a ki kétségbe kezdette vonni a „hőség anyagi“ elméletének helyességét. Boyle és Newton tovább haladtak az ő nyomdokain, más kitűnő emberekkel együtt. Legújabban Tyndall tanár támadta meg nagy sikerrel a hőanyag elméletét. Ő tanított meg minket arra, hogy a

hőség nem „anyag“, hanem „mozgás“ vagyis a „mozgásnak egy neme.“ Még pedig nem az anyag egy nagy tömegének a mozgása, mint pl. az ágyúgolyóé, folyamé vagy orkáné, hanem azon parányok finom rezgése, melyekből minden test össze van téve — parányok, melyek sokkal kisebbek, mintsem láthatók lennének, még a leghatalmasabb göröcs (mikroszkop) segélyével is. Ha egy ércgömböt egy darab fán sebesen dörzsolünk, a rézcsékek, mikből a gomb áll, rezegni kezdenek s melegeg lesz a gomb. Ha félbehagyjuk a gomb dörzsolését a fán, a rezgő rézcsécek lassankint visszahűlednek előbbi nyugalmas helyzetükbe, vagy — közönséges nyelven szólva — a gomb apránként „kihűl.“ Ha az ágyúgolyó valami kemény tárgyba, pl. vasba ütkezik, e rögtöni megrezgődés oly hatalmas rezgést idéz elő mind az ütő, mind az ütött tárgy parányai között, hogy azonnal melegeg lesz mindkettő, olyannyira, hogy néha a sujtott kemény testből tűzsárga lövel ki, mintegy feleletülázgyú tűzére. A löveg szét hullott töredékei oly melegekké válnak, hogy kézzel nem lehet hozzájuk nyulni s ha a kilőtt golyóban löpor is volt, a rendkívüli hőség miatt tüstént fellobban.

Igy tehát ha valamely tömeg mozgása, vagy csak egy kis része is ezen mozgásnak, hirtelen megszűnik: a mozgás, mely eltűnt, voltaképen nem enyészett el, hanem a tömegről átszállott a rézcséckékre, ez által okozván a hőség tüneményét. Ha egy vasuti vonat megáll, vagy sebessége némi részben megakadályoztatik, a mozgás mennyisége, mely a vonatolt elvetetett, a kerekék parányainak mozgása által lesz képviselve, melyek oly rendkívülileg fölmelegülnek, hogy szikraport bocsatának ki magokból. Egy víztömeg, mely magasból hull alá, mint a híres Niagara-vízesésnél, melegeg fejt ki épen úgy, mint az ágyúgolyó ütése a kemény tárgyon. A vihartól hánayott hullámok egymáshoz ütődése a tengert fölmelegíti, — oly körülmény, melyet a tengerészek már nagyon ré óta jól ismernek. A higanynak csak egyik edényből a másikba való töltögetése is elég arra, hogy e folyékony tömeg hőmérsékletét fölemelje, a mit magunk is könnyen megpróbálhatunk. Egy puska ből kilőtt óngolyó, mely egy másodperc alatt 1300 lábnyi tért repül át, ha egy vastömbegbe ütkezik, oly nagy meleget fejt ki, hogy a golyó el is olvadna, ha a meleg egyrészt és a vas el nem nyelne. Már magának a légnék surlódása egy sebes mozgásban levő testtel, képes ez utóbbi hőmérsékét fölemelni. Aristoteles ugy tapasztalta, hogy a nyilveszők repülés közben fölmelegültek.

Ugy a meleg tüneménye nem egyéb mozgásnál, eszünkbe juttatja, hogy a hang is szintén az. Az ágyú durranása, egy zenei hang édes dallama, a gőzgépeken lévő sip éies visítása vagy a felhők magasatos dörgése — mindezek nem egyebek a parányok mozgásainál s a levegő megrezgődésénél. A hang a léleg rezgése, mely fölünk dobját érinti s ezáltal halló szerveinket képes teszi arra, hogy agyunkban bizonyos érzést hozzanak létre. Ha nem lenne lég, nem lenne hang. Ha a légszivattyu kimerített légüres edényben kalapáccsal egy harangra ütünk, hang nem fog keletkezni.

A hang különféle testek által terjedhet, de, mint mondók, légüres helyen épen nem. A hang terjedésére tehát vagy test, vagy levegő kívánatik. Ellenben a hőség terjedésére a levegő nem szükséges; innen van, hogy a nap melege, roppant nagy távolságból, a világűrön áthat a földig, vagy a többi csillagokig. Ezt sokan azzal akarták ki magyarázni, hogy a világűr, hol levegő nincs, bizonyos a levegőnél sokkal könnyebb és vékonyabb anyag tölti be, melyet éthernek neveztek el; de maga ez is csak bizonytalan hízvétel (hypothesis), melyet semmi tény nem bizonyít kétségtelenül. Ellenben az, hogy a hőség nem egyéb, mint a test parányainak gyors rezgése, avagy csak a főnebbek által is eléggé be van bizonyítva.

Egyébiránt a tárgy, melyre mi e futó pillantást vetettük, oly mérhetlen terjedelmű, hogy a tudomány és vizsgálódás mindig fog új tényeket és tapasztalatokat találni e téren. — Es nem szabad felednünk, hogy midőn így a teremtés mély gondolatait kiolvadni törekszünk, a legfőbb lény remekművét tanulmányozzuk: „a ki terveiben csodálatos és műveiben magasztos.“ Az anyag csodái csak gyöngye viszagárai a szellem csodáinak. S. L.

(A budai népszínház) iránt élénk részvételt viseltek a közönség, mit az meg is érdemelt, mert a darabok megválasztásában ép ugy, mint a szereposztásban mértés nyilatkozik. A társaságnál sok ifjú jeles erő van: törekvő férfiak és nők, ügyes baletszemélyzet. Molnár gyakra elragadja a közönséget kitűnő díszítéseivel. Közlebről többször adták „Samill“-t és „Dunanan“-t, közben élénk vigjátékokat. Régióta foly-nak már az előkészületek egy látványos magyar darabra, czime „Zrinyi a költő“, Józiska regénye után dolgozva; továbbá „Nagy-Sarló“ ez látványos szimtrre készülnek. Figyelemmel fogjuk kísérni ez élénk társaság működését.

Egyház és iskola.

(A debreczeni országos gazdasági és erdőszeti tanintézet) s az ezzel egybekötött földmives iskola f. hó november havában nyitattik meg. A tanszak három évet foglal magában; fölvetelre szükséges legalább 16 éves kor és magyarul írni, olvasni, számolni tudás. Első évben fizet minden egyes tanuló 120, a másod kban 80, a harmadikban 40 forint. Szegények részére Ó Felsőge utalványoz évenként 50 frt segélyt. A tanulók előlattanok szállással, étellel és mosatással. A felmentások beiktendők: október 1-ig Debreczen, Czegléd-utca. 2597 sz.-hoz.

(Az evangélikusok nagy társulata) az idén Amsterdamban tartandó közgyűlésén Magyarországot Filó Lajos nagy-körösi reform. lelkesző fogja képviselni.

(A pesti helv. hitv. theologiai tanintézetben) a vizsgálatok július hó 20. és 21-ik napján tartatnak meg szép sikerr-l. — A vizsgálatok végén az ősztondijak kiosztása következett, s e kitüntetésben részesültek a következők: 1) a Csontos-féle 100—100 frtos díjat kapták Somogyi Géza I. Silling Elek II. és Göde Károly III. éves theologusok. 2) a néhai Dr. Gerenday egyetemi tanár ur alapítványának évi kamatát 25 frot kapta Csoo Zsigmond III. éves theologus. A tanintézet régebbi növendékei közül ketten egy-egy aranyat tüztek ki két legjobb szónok számára, s a verseny ott többek részéről s többféle darabok előadásával megtörténvén, Sebestény Dávid II. éves egy valóságos, imaszéru kötetény (Tompától „A gyalá-rab fohásza“) szavalása által, — Laki Dániel és Begedi Lajos szintén II. évesek egy-egy prédikáció-részlet előadása által tüntek ki, s valaki a jutalmat egy aranyal megtoldattak. 3) Mányoki Tamás magyar-székegyi ref. lelkész a latin nyelv tanulására serkentő évenkénti adománya 20 ft. o. é. szintén ekkor iteltetett oda Kovács József III. éves theologusnak, mint a ki öt pályázó társ közt, zárt helyen, minden segély nélkül, a legjobb latin dolgozatot készítette. S szintén dolgozatért nyerte Nagy Ferencz II. éves theologus Dinter „Die Bibel als Erbauungsbuch“ czimú, öt nagy kötetes, s kitűnő bibliamagyarazati művét egy jeles biblia magyarázatért. S végre 4) Egy valaki által kitűzött egy arany jutalmat nyert Kovács József III. éves theologus, mint a ki az angol nyelvben legkiválóbb előhaladást tett, s azt ugy szólnán magávé tette. — Adjon isten sok

** (Pest építkezéseire) a városi mérnök-hivatal... ** (A magyar és bécsi) delegáció augusztus 3-án vagy 4-én ül össze Bécsben...

** (Trifundus Pál) osztálytanácsost Nagy-Kikindán a legünnepélyesebben s lelkesedéssel fogadták. Királyi biztostként érkezett oda...

** (Nemesesség) A Berczy Károlynak adományozott nemeséget és nemesi előnevet Ő Felsége Berczy Lajosra, Károly testvérére is, kiterjesztette.

** (Kinevezés) Bedekovich Kálmán Vasard-megye főispáni helytartójává, Kukuljevich Saksinsky László Körösmegye főispánjává neveztették ki.

** (Kinevezés) A magyar kir. pénzügyminister báró Majthényi Józsefet kis-sztpári kincstári gazdasági inspektornak nevezte ki.

** (Cseh, királyi biztost) Bukhariban kitörő lelkesedéssel fogadták; utja onnan Fiumeig diadalmen volt. Uniozellemül beszédeket tartottak.

** (Albrecht főherceg) bécsi lapok szerint, lemondott a hadsereg főparancsnokságáról, s ezzel kapcsolatban az hírek, hogy az összes főparancsnokság feloszlattatik.

** (Egy nő-honvéd) jelentette és igazolta magát a pesti bizottmánynál. Neve Szilágyi Ida; szátmári születésű, Kolozsvárt csapott volt föl honvédek s mint honvéddáadás-tizedes szolgált.

** (Elvesztett fü.) Tóldi Károly sárospataki gym. tanuló Sárospatakról folyó év június 25-én eltűnt. Kesergő szülei azóta róla semmit sem hallottak...

** (Dobsina. D. V. A 28-ik számbeli nyit-posta természetesen máshova szolt, miután önölymen munkát sohasem küldött be lapunkhoz...

** (Nagy-Szalontáról) egy nyilatkozatot vetünk, a kaszinóban történt kép-bemutásról, mit az illető alap-talan hírek nyilvánít; s egyszerűsind tudatja, hogy a kaszinót a végzés megváltoztatására szoltítja föl.

** (Nagy-Róze.) Nem szivesen folytatunk más lapban megkezdett polemikát. Ily megtámadásnak ugyanazon lap hasábjain volna inkább helye.

** (Pozsony. Sz. J. Magán levelet küldtünk. — Megyaszó. Z. G. Az ajánlatot örömmel fogadtuk, az ígért érdekes rajz beküldését mielőbb kérjük.

** (Miskolc. K. R. Nevezetes találmány lehet a „váltó-láz elleni biztos szer,” valamint az oly kenőcs is, mely a csizma bórét legalább 12 évig tartóvá teszi.

** (Mégvetelre kerestetik: a „Tudományos Gyűjtemény”-ből 1830. évfolyam 5-ik, 1831. 7-ik, 1834. 11-ik, 1835. 12-ik füzeté. Az ez iránti levelek: poste restante „Gy. J. — Kis-Kun-Halasz”-ra intézendők.

** (Nyilt tér. *) — Alulírott tisztelttel felkérem tekintetes Hanthó Lajos urat, egykor Sár-Szent-Lőrinczen volt s elfelejtethen jó tanáromat, sziveskedjék engem hollétéről tudósítani.

** (Nemes-Magasi, július hó 5-kén 1867., u. p. Kis-Czell. — Grosch Károly, ev. tanító.

** (E rovatban közzét cikkeket eszupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

mint írják, azért volt oly csekély, mivel annyira kedvezőnek hitték az épületek fekvését, hogy azt tüzvész által elérhetlennek tartották. A roppant vihar, mely az egész tüzvész alatt dühöngött, keserűen játszotta ki számításukat. Szivesen kérek mindenkit, kinek szíve e sorok olvasásánál rész-vétre buzdul, küldjön a mennyit küldhet egyenesen hozzám, vagy azon hirlaphoz, melyben e felhívást olvasandja, hogy az így begyűlendő adományokat letehesük a könyörület oltárára, kárvalott testvéreinknek vigaszul, nagy Istenünknek kedves áldozatul. A nyilvánosság utján fogok számolni adni. A kárvalott gyülekezetet a könyörülő lelkek pártfogásába, mindnyajunkat Isten kegyelmébe ajánlom. Pesten július 20-án 1867. Székács József.

— (Adakozás.) A „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségéhez beküldtetek: A Petőfi-szobor javára Oesterreicher Simon 20 krajczár.

Adakozások Pákh Albert sírem-lékére. XVIII. közlés. A „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségéhez beküldtetek: Miskolczi Újházy Károly 8 ft. — F. Tarjánról Édes Albert 1 ft. — S. A. Újhegyről Hornay Kálmán, Béla és Odón együtt 1 ft. — Maros-Nemetiből Balás Sándor 40 kr. — Paulisról Ormai Adolf által: (Sákányi Agoston 60 kr. Ormai Adolf 50 kr. Schauer Ede 10 kr. Velbawsky Gyula 10 kr. Bétay János 30 kr. Haasz Mihály 20 kr.)

össz. 1 ft. 80 kr. — Az egri főnévelde felsőbb osztályu tagjai: (Fazekas Antal, Bereszélyi István, Novák Ferencz, Langer Alajos, Fazekas Gyula, Majewski Ferencz, Kolossy Agoston, Sailer Géza, Vályi Géza, Vécsy József, Párvy Miklós, Noltan József, Rapatsi Róbert, Soltész József 10-10 kr.) össz. 1 ft. 40 kr. — T. Buráról Fekacs János 10 kr. — Lakocsáról Kindl Antal 50 kr. — Iharos-Berényről Sényi Balázs 50 kr. — Hajas Péter 30 kr. — Szombat-helyről Krausz József 50 kr. — Orosházáról Székács József 50 kr. — Lőrinczről Rakoczy Sámuel 1 ft. — N. Kendről Kovács János 40 kr. — Pestről Osváth Lajos 1 ft.

A XVIII-ik közlés összege 18 ft. 40 kr. Az I—XVII-ik közléssel együtt begyűlt eddig összesen 1141 ft. 90 kr. és 6 db. ezüst huszas.

Szerkesztői mondanivaló. — Szabadszállás. Sz. N. Az illető sokkal közelebb áll lapunkhoz mintsem a tisztelekre készült verseket küldhetnének. — Egy párt a népdalok „jávából” szivesebben vennék.

— Dobsina. D. V. A 28-ik számbeli nyit-posta természetesen máshova szolt, miután önölymen munkát sohasem küldött be lapunkhoz. Azon képhez, melyet pár hónappal ezelőtt kaptunk, szivesen fogadnánk néhány adatot.

Nagy-Szalontáról egy nyilatkozatot vetünk, a kaszinóban történt kép-bemutásról, mit az illető alap-talan hírek nyilvánít; s egyszerűsind tudatja, hogy a kaszinót a végzés megváltoztatására szoltítja föl.

— Nagy-Róze. Nem szivesen folytatunk más lapban megkezdett polemikát. Ily megtámadásnak ugyanazon lap hasábjain volna inkább helye.

— Pozsony. Sz. J. Magán levelet küldtünk. — Megyaszó. Z. G. Az ajánlatot örömmel fogadtuk, az ígért érdekes rajz beküldését mielőbb kérjük.

— Miskolc. K. R. Nevezetes találmány lehet a „váltó-láz elleni biztos szer,” valamint az oly kenőcs is, mely a csizma bórét legalább 12 évig tartóvá teszi. Ha kiállja a próbát, — szabadalom nélkül is boldogulhatni vele, azért a hosszas felszólalást feleslegesnek tartjuk.

Mégvetelre kerestetik: a „Tudományos Gyűjtemény”-ből 1830. évfolyam 5-ik, 1831. 7-ik, 1834. 11-ik, 1835. 12-ik füzeté. Az ez iránti levelek: poste restante „Gy. J. — Kis-Kun-Halasz”-ra intézendők.

Nyilt tér. *) — Alulírott tisztelttel felkérem tekintetes Hanthó Lajos urat, egykor Sár-Szent-Lőrinczen volt s elfelejtethen jó tanáromat, sziveskedjék engem hollétéről tudósítani.

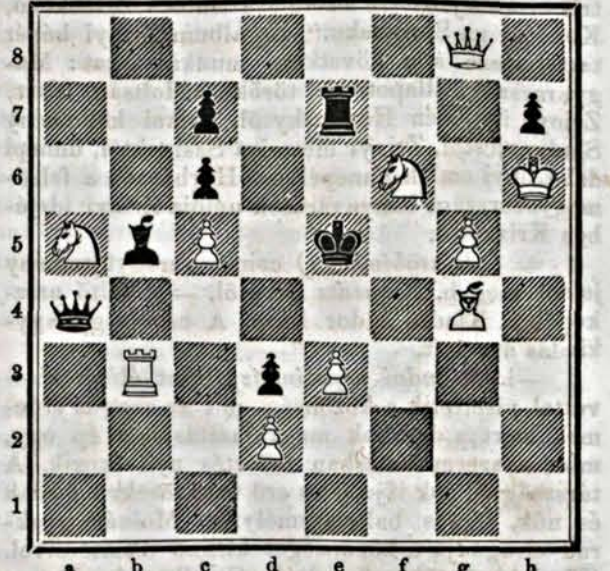
Nemes-Magasi, július hó 5-kén 1867., u. p. Kis-Czell. — Grosch Károly, ev. tanító.

E rovatban közzét cikkeket eszupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

SAKKJÁTÉK.

— (A párisi világhírléltési sakkturnán) a császárdíjért folyó versenyben az első díjt Kolisch Ignác poszonyi születésű haramkfia nyerte el. A második díjat Vinavere, a harmadikat Steinitz, a negyediket Neumann. A kiállítás alkalmával elő-fordult érdekesebb játszmákat mi is közölni fogjuk.

400-dik sz. f. — Szirmay Jánostól, (Königgrätzben). Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 394-dik számú feladvány megfejtése. (Grimshav S.-tól).

Világos. Sötét. Világos. Sötét. 1. Vc7-g3 d4-d3 1. Vh8-g8 2. Vg8-c7 Bd7-c7 2. Hc6-b4 Kc2-d2 3. Hc6-d4mat. 3. Vg3-d3mat.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József — T. Polgáron: Liszauer József. — Harasztiban: Gr. Festetics Benno. — Vicsérthén: Terray Pál. — Jolsván: Clementisz Ágost és Czikornyai Dani. — T. Ujlakon: Lóvi Jónás. — Pesten: Rakovszky Aladár. — A pesti sakk-kör.

A 395-dik számú feladvány megfejtése. (A nagyszombati remetétől).

Világos. Sötét. Világos. Sötét. 1. Fd8-b6 Hb2-d3 1. Ba6-b6 2. Vb8-d6: Fc5-d6: 2. Hf7-g5+ Ke4-e5 3. Ff1-g2mat. 3. Vb8-h8mat.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: Gr. Festetics Benno. — Pesten: Rakovszky Aladár. — Jolsván: Clementisz Ágost és Czikornyai Dani. — Vicsérthén: Terray Pál. — A pesti sakk-kör.

A VASÁRNAPI UJSÁG

és Politikai Ujdonságokra

augusztus 1-jétől fogva előfizethetni, postán küldve:

A két lapra együtt: 5 óra (december végeig) 4 ft. 20 kr.

Csupán a Vasárnapi Ujságra: 5 óra (december végeig) 2 ft. 50 kr.

Csupán a Politikai Ujdonságokra: 5 óra (december végeig) 2 ft. 50 kr.

Folyó évi július 1-től kezdve mindkét lapból néhány teljesszámú példánnyal még szolgálhatunk.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala. (Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt.)

TARTALOM.

Thurzó Szaniszló síremléke (képpel). — Lét és nemlét közt. — Megyei bírtöndlet Magyarországon. — Régi prédikációk. — Egy nő orvos (képpel). — Nemeszetiségek a párisi kiállításon (képpel). — Képek a koronázásról (képpel). — Magyarok Ausztráliában. — A tej hamisítása (folytatás). — A hőség. — Tárház: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közintézetek, egyetek. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Adakozások Pákh Albert síremlékre. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyilt tér. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós.

HIRDETÉSEK.

ANATHERIN-SZÁJVIZNEK

Különleges hathatósága az. dr. Popp J. G. gyakorló fogorvostól Bécsben, előadva Janet Gyula gyakorló orvos stb. által, dr. professor Oppolzer Rector magnif. kir. szász udvari tanácsos, dr. Kletzinski, dr. Brants, dr. Heller stb. által rendelve a cs. kir. korodában Bécsben.

A fogak tisztítására szolgál egyáltalában. Vegytani tulajdonságainál fogva feloldja a nyálkát a fogak közt s fogakon. Különösen ajánlható annak használatára az evés után, mert a fogak közt visszamaradt húsreszcskéket a rothadásban átmenetkor a fog anyagot veszélyezteteti s a szájból az oly kellemetlen büzt terjeszti.

Még azon esetben is, hogyha a borkó a fogakon illepedni kezd, nagy előnnyel alkalmazható, a megkeményedést gátolja s az ellen nagyban működik. Még akkor is, hogyha a fognak legkisebb pontja csorbitva van, a szabadon álló fog a csontszárat által megtámadatik, okvetlen elvész s az egészséges fogakat is megroggyalja.

A fogaknak szép s természetes színet visszaadja, minthogy azoknak minden idogenszerű burokjait vegyszertel szétosztja s lebliíti.

Különös haszonnal jár a műfogak tisztántartásánál, fenntartja azokat eredeti színükben, fényükben, s a borkó lerakódását gátolja, s az oly kellemetlen büztől megóvja.

Enyhíti nemcsak azon fájdalmakat, melyek az úres és úszkos fogakból származnak, hanem azok tovább terjedését is meggátolja.

Hathatósan bizonyult be továbbá. Kaphatók Pesten: TÖRÖK J. gyógyszerész úrnál, király-utca 8. sz. Váraty Sándor illatszerezés úrnál, Unschuld Ede úrnál váci-utczában, Molnár János úrnál, Lueff M. illatszerezés úrnál, Thalmayer A. és társa, Hoffmann K., Balitzky Sándor uraknál. Budán: az udv. gyógyszerésztárban, és Báth gyógyszerész úrnál, Tabán, külvárosban. 2197 (1-6)

Heckenast Gusztáv hirlapkiadó-hivatalában Pest, egyetem-utca 4. sz. a teljesen megjelent s minden más könyvtárnál Magyar- s Erdélyországban kapható:

MAGYARORSZÁG KÉPEKBE

ezimü honismertető folyóirat első felévi folyama 6 füzetben.

Szerkesztő NAGY MIKLÓS.

Előfizetési feltételek: A „Magyarország Képekben” minden hónapban egyszer, és pedig a hó közepén jelenik meg nyolcz iven, negyedrét alakban. Minden füzet legalább 25 képet: táj- és népieséleti rajzokat, utiképeket, városok, kastélyok, építészeti s emlékművek és régiségek rajzait s arczképeket hoz, úgy hogy az egész évi folyam több mint 300 hazai tárgy képet fog tartalmazni.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: bérmentes postai szétküldéssel vagy Buda-Pesten házhoz hordva: Félévre 4 forint. Évnyegyedre 2 „

Az első felévi folyam, mely több mint másfél száz képpel ellátott díszes kötetet képez, megrendelhető 4 forintért.

Magyarország Képekben kiadó-hivatala. (Pest, egyetem-utca 4-ik szám.)

Apis ezimü állatbiztosító-bank.

A három év óta fennálló Bécsi állatbiztosító-bank „Apis” működése ideje alatt 41,000 ft. osztr. ért. kártérítéssel fizetett, és biztosít szarvasmarhát, lovakat, szamarak, öszvér-szamarakat és öszvéreket lehetséges jutányos díjak mellett.

Biztosítási ajánlatokat, szintugy függőkség átvétel végett ajánlatokat elfogad, a pesti főképviseelő Hausner F. L. Deák-utca 12. sz., hol felvilágosítások legkészségesebben adtnak. 2198 (2-3)

KOSSUTH LAJOS

életnagyságu legújabb arczképe. 1867-ben Turinban készült fénykép után művészileg és hűen találva. Kőre rajzolta.

Marasztóni J.

Alapnyomattal. — Bolti ára 2 ft. A kiadónál történt megrendelések bérmentve küldetnek meg.

KOSSUTH LAJOS országgyűlési beszédei.

Második kiadás. Kossuth 1848-ki arczképével. Nagy 8-rét (296 lap),füzve 2 forint.

PÉNZ

arany, ezüst-ékszerek és ingóság okért és ezekre szoló zálogjegyekért, a legjutányosabb feltételek mellett a kis-hidutzában 5-dik szám alatt, a „Vadászkürt” szálloda melletti irodában. Viszvárlások tetszés szerinti részlet-fizetések mellett. 2194 (2-4)

TAKÁTSI A. VÖLEGÉNYHEZ,

ajánl Férfi vászon ingeket 1 ft. 75 kr., 2, 3, 4, 5, 6, 8 ftig. Nő ingeket 1 ft. 90 kr., 2 ft. 50 kr., 3, 4, 5, 6 ftig. Fiu ingeket 1 ft. 25 kr., 1 ft. 50 kr., 2 ftig. Leány ingeket 1 ft., 1 ft. 25 kr., 1 ft. 50 kr., 2 ftig. Kishid-utca a „vasútskóhoz” czimzett házban.

Ötödik kiadás, (magyar nyelven második.)

A nemi élet titkai s veszélyei.

Értekezések nemzés-, terhesség-, ön-fertőzés-, magömlés-, sápkór-, fehér-folyás-, közönséi tehetetlenség-, női magtalanságról stb., ez utóbbi betegségek óv- és gyógy módjával. Függelékkel a bujakóri ragályzásról és Dr. R. o. d. et, lyoni orvos

ragályelleni legbiztosb óvszeréről.

a férfi és női ivarszerek bonctani ábrával. Ára: 1 ujforint.

Rekommandirozott keresztkötetésben: 20 krral több utóvétellel 40 krr. több. Megrendelhető szerzőtől következő ezim alatt:

Dr. Eiber V. P. Pesten József-utca 66-ik számú 2178 (4-12) sajtó házában.

Pezsgőborok!!

közvetlen Franciaországból vámmentes ládákban 10 palackjával s feljebb. Louis Roederer à Reims: carte blanche; Jacquesson et fils à Chalons: Crème de Bouzy 2 ft.

Napoleon grand vin; Moët & Chandon à Epemay: Crémaut rosé 2 1/2 ft. A fentebbi fajkokból 1/2 palackokban 1 1/4 ft. 2097 (15-24)

A pézsgőszeg bérmentes beküldése vagy postai utánvét mellett szétküldetnek

Floch Sándor által Bécsben, Ober-Döbling Nr. 28.

Mindennemű takarópapiros (Makulatur)

kapható Pesten, egyetem-utca 4-ik sz.

Tiszatárjában É. A.-nél, 350 darab fiatal egészséges anyajuh és bárány cladó. 2195 (2-3)

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for dates and events: Hónapi-és hetinap, Katholikus és protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, N a p, Hold. Includes dates for July and August.

Évnegyedenként csak 4 forintot
kell fizetni, huszadrésze, hogy az ember

az összes ausztriai sorsjegyek

mindegyikéből egy példánynak tulajdonosa legyen, hozzáadva egy badeni 25 forintos jegyet.

A 25 évnegyedes 4 frny részletnek
lefizetése után az összes jegyek eladhatók, minthogy a nem egyforma értékük miatt azokat egyformán felosztani nem lehet, tehát az egész váltásdíj 20 részre osztottatik. Bélyegdíj egy részvétjegyre 63 kr. és a fizetés ideje alatt a részvevő játszik több mint

220 huzásban.

Különösen ajánlatrámított zart társulatok, mert az utolsó részlet lefizetésekor a sorsjegyek kívánatra kiszolgáltatnak. Egész társulat létesítésének alkotója illő engedményben részesül.

KÁROLY JÓZSEF
váltóüzlete Pesten, harminczad-utca 3. szám alatt.

Ó cs. kir. apost. Felsőnének elismerő okirátával, s elsőrendű éremmel Pesten, és első államméremmel Bécsben kitüntetett, s legjobbnak elismert egybefoglalt

KASZÁLÓ-, ARATÓ-GÉPEK,
szerkezetük egyszerű és szilárd, hatásuk mindkét irányban kitünő, két lóval vagy két ökörrel hajthatók, és kizárólag szabadalmazott

2140 **nyomtató-gépek,** (10-10)

melyek mindennemű gabnát félnyi költség megtakarításával tisztán és tökéletesen, s a legegyszerűbb és alkalmas módon kinyomtatják, kaphatók:

KACHELMANN KÁROLYNÁL
SELMECZEN,

Koczó Pál urnál Pesten, Tóth Lajos és társa uraknál Debreczenben. T. E. Mader urnál Pozsonyban. A jó hatáért és tartóságért egy évig kezeskedik, utasítások, leírások és rajzok bérmentve kiszolgáltatnak.

Heckenast Gusztáv könyvkiadónál Pesten, (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Gyógyászati
VÉNY-ZSEBKÖNYV
a bel- és kül-betegségekre, valamint
a szem-, fül-, és bőr-bajokra nézve a bécsi iskola szerint.

Írta
dr. DILLNBERGER EMIL,
a bécsi orvosi kar tagja, beszteczebányai főorvos.

A harmadik javított kiadás után magyarra fordította
idősb PURJESZ ZSIGMOND,
orvostan hallgató.

16-rét (XIV. és 409 lap), borítékba fűzve 1 ft. 60 kr.

A gyakorlati
ORVOSTAN KÉZIKÖNYVE.
KUNZE

hasontartalmu munkája után, a pesti egyetem irányának tekintetbe vételével kidolgozta
SZABADFÖLDY MIHÁLY,
Nagy 8-adrét (422 lap), fűzve borítékban 4 forint.

Utmutatás
A SEBÉSZI MŰSZEREK
elemzésére és birálatára.
XXXIII. műszerábra, rajzlappal.

Írta **STOCKINGER TAMÁS,**
a kórodai előkészítő sebész tanára.

4-adrét (VI és 46 lap), fűzve borítékban 3 ft.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

Víz által légzárolt
SZOBA-ÜRSZÉKEK,
melyek által a bűz tökéletesen elzáratik, darabja 5 ft., lakozott 8 ft., csinos szerkezetű s finoman lakozva 15 ft.

Készletek, melyek minden árnyékszékhez alkalmazhatók, s mely által a légvonal és bűz tökéletesen eltávolítottatik, darabja 8 ft. Mindkét tárgyat illetőleg egy kir. szabadalommal ruháztattam fel.

Egészen teljes és díszes Angles-ek viztároló, porcellán-összeállított erős horgany-érből szilárd gépezettel, fűmunkálatl együtt, minden házi árnyékszékhez könnyen alkalmazható, helyben általam fölláttva egyévi jótállás mellett 30 ft. Mustrák mindenkor készen tartatnak.

Ezerszeresen megpróbált, általam feldaltit és szabadalmazott

KEMÉNY-FEDELZETEK,
gömbölyük vagy négyzetük, melynek alkalmazása által a füst a konyhából s lak-helyiségekből nyomtalanul eltűnik, egy darab ára 10 ft.

A pakolásért darabonként ládával együtt 1 forint számítatik.

Továbbá folytonosan készen kaphatók fürdő- és uszodákak a legérősebb horganyérből.

MIKSITS KÁROLY,
bádogos-mester
2189 (2-6)

Raktár: rózsater 2. sz. a., a városháza mögött.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4. sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

TÖRVÉNYEK
és
hivatalos rendeletek gyűjteménye,
a nemzeti felelős kormány visszaállításától fogva.

Kiegészítő jegyzetekkel.

(1-8) Szerkeszti
ÖKRÖSS BÁLINT,
hites ügyvéd és magyar királyi igazságügyi miniszteri titkár.
Nagy nyolczadrét. Fűzve, borítékba.

Első fűzet. (1-34 számig) 50 kr. **Második fűzet.** (35-70 számig) 50 kr.

A magyar alkotmány
ÚJABB TÖRVÉNYEI,
s az 1848-ki törvények módosítása.

Kiegészítő jegyzetekkel.
Nyolczadrét. — Fűzve 30 krajczár.

Könyvárusi jelentés.

Aláírott, tisztellett jelentem a t. cz. közönségnek, miszerint a sárospataki reformált főiskola könyvraktárában található könyvek keresését a főiskolai igazgatóságtól szerződésileg magamra vállaltam. Bízalommal kérem a t. cz. megrendelőket, hogy megrendelő leveleiket szívesen hozzám, mint a főiskola egyé-
déli bizományoshoz, szíveskedjenek intézni. Az albizományosok eszentl velem, nem pedig a főiskolai könyvtárnok ural fogják számdásaitat kiengyenlteni.
Sárospatak, május 1-én 1867.

EPERJESI JÓZSEF,
sárospataki könyvárus.
2125 (4-12)

Előfizetési hirdetés

FALUSI GAZDA
1867. évi 7-ik évfolyamának II. felére.

Julius 1-től lapunk havonként háromszor jelenik meg, és pedig a hónap minden 10, 20 és 30-ik napján.

Előfizetési díj a régi; és pedig:

Egész évre	4 forint.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A „Falusi Gazda” kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

(3-3) **Az első valamint a jelen félév teljes számaival meg szolgálhatunk.**

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupan Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy, négyezer hasábozt petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oepelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 ujkr.

A Landerer nyomdász-család.
(Adalékok a nyomdászati történetéhez Magyarországon.)

Az első, Corvin Mátyás által 1473-ban alapított, budai könyvnyomda elenyészte után 225 év, és Buda várának visszavétele óta, mely 145 évig nyögött török járom alatt, 39 év telt el, míg e hasznos, a tudományt, szépművészetet, irodalmat, népnevelést, gazdaságot, ipart és kereskedést egyiránt emelő művészet-ágat 1724-ben Landerer János Budán ismét meghonosította. Pesten csak 34 évvel később állítatott föl az első nyomda.

Ez időben összesen tizenegy nyomda működött Magyar- és Erdélyországban, ugy-mint: Brassóban, Kolozsvárt, Debreczenben, Szebenben, Nagyszombatban, Kassán, Pozsonyban, Lőcsén, Sopronban, a csiki zárdában, és Zágrábban; mi azonban nem lesz oly meglepő, ha a történet-könyvébe csak egy pillantást vetünk is, hol látni fogjuk a haladás, művelődés és szaporodásunk roppant kárára, az akkor folytonosan dúlóromboló török háborút, mely Ázsia vad csordáival a magyar nemzetet majdnem a sír széléig vitte; látni fogjuk a számos vallási villongásokat, midőn magyar magyar ellen fogott fegyvert, nem eléglővén meg az előbbi század vérzivatarait, midőn a nemzet a kéréletlen sors által ugy is már megtizedeltetett!

Különösen Budát illetőleg Safferner, jézus-társasági pap, Lessle gróf kísérelje, kit I. Leopold a budai vár állapotának megvizsgálására küldött, 1666-dik évi márcziusban szomoruan írja le: „az utcák rondaságát, a házak elhanyagolt állapotát, hogy a betört ablakok sehol sem pótolttak új üveggel, hanem vagy papírral be-ragasztvák, vagy szalmával betöm-vék. Mert a törökök semmit sem tör-döve a külső csinnal, beérik, ha a ló és ember föld alá jut, azért a házak felső osztályait örömet átengedik görény és patkányoknak, ők pedig meghúzzák magokat az alsó szobákban, vagyis inkább a füstvermekben. Sok ház fedele hiányzott, soknak felső emelete is dűledék volt, egyet sem lehetett látni kijavított vagy megújított állapotban.“

Sőt még 1717-ben is csak romhalom volt Buda, mint ezt Lady Wortley, Countess of Mar, a követ neje, úti jegyzékeiben körül-ményesen leírja. „Buda egykoron székhelye volt a magyar királyoknak, — mondja többi közt — kiknek palotája a kor leggyönyörűbb épületei közé tartozott, de most egészen le van rombolva, a város egy része sem lévén az utolsó ostrom óta helyreállítva, kivéve a bástyákat s a kastélyt, melyben Ragul a hadi kormányzó lakott stb.“

A mondottakból látható, mily elhanyagolt állapotban lehetett még akkor Buda

LANDERER JÁNOS MIHÁLY. (1725-1795.)

városa, midőn Landerer János e nyomda működését megkezdette; a város lakosság nélkül, Pest néhány házikóit és viskóit alig lehet számba venni. Landerer három évnél tovább nem is bírta nyomdáját fűntartani, és 1727-ben kénytelen volt a vagyonosabb Nottenstein Györgynek átengedni, ki azt

1739-ig kezelte, mely évben meghalozván, özvegye Nottenstein Veronika 1750-ig folytatta az üzletet. Halála után az alapító egyik utódának Landerer Lipót Ferencznek sikerült, e nyomdát ismét visszaszerezni, egyszerűsmind maga és családja részére Mária Terézia királynétől a szabadalmat reá kinyerni. 1764-ben azonban tizenegy évi működés után meghalozván, 1765-ben örökösei folytatták az üzletet és csak 1766-ban vette át hasonnevű fia Landerer Lipót Ferenc és 1771-dik évig kezelte. Halála után ismét ennek örökösei vették át és 1779-ig egy ügy-vivő által igazgatták. Ez évben azonban az akkor már nagykorúsá-gát elért Landerer Katalin birto-kába jutott, ki 1782. és 1783-ban a pesti Royer-féle nyomdát is kibé-relte, hol részint „Royer betűivel,“ részint „Landerer Katalin“ impres-sumot használt.

Mind e nyomdákna, a megren-delt munkákon kívül, legjövödel-mezőbb forrás volt a naptár-nyomta-tás, miután azon csizókkal, jósla-tokkal, csillagászati babonásokkal telve voltak, melyek azonkívül különnyomatban is árultak, va-lamint német népdalok, rabló és gyilkossági történetek, rendkívüli rosz fametszvényekkel díszített ál-moskönyvek, melyeket még az ol-vasni nem tudók is szívesen vettek, ezen kívül különféle litániák, imá-dságok stb. és nem volt vásár, nem volt búcsú, hol legalább 12-15, a fönniebbeket legnagyobb mérvben terjesztő ponyvairodalmi könyvke-reskedő meg ne jelent volna. Hogy pedig a közönség azt vélje, hogy újat vesz (ámbar ezek számtalanszor utánnyomattak) oda tették a már bevett szokás szerint: „Gedruckt in diesem Jahre“ (nyomatódott ebben az esztendőben) impressumot.

Landerer Katalin nyomdáját huzamosb idő óta, unokaöccse, Landerer Mihály, mint ügyvivő kezelte. E fiatal férfit azonban a Martinovics-féle összeesküvés némely tagjai-val, különösen Laczkovics Jánossal megis-merkedvén, ki a „polgár és ember“ című francia kátét lefordítá és némely bővítése-k.